



Beter voorkomen dan genezen

Jolien Vercruysse en Anne-Sophie Versweyvelt

Dienst Preventie en Vroegopsporing

Kom op tegen Kanker



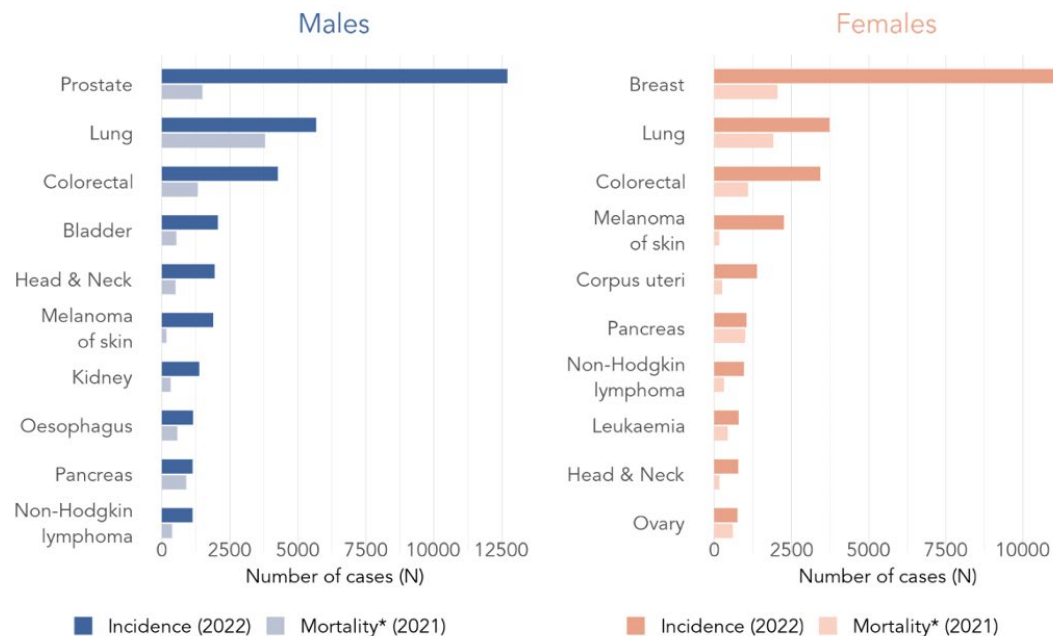
ALGEMEEN

ALGEMEEN

- In 2022 kregen 76.220 Belgen kanker
- In 2021 stierven 25.839 Belgen ten gevolge van kanker

Meest frequente tumoren in België, 2022 per geslacht (links mannen, rechts vrouwen)

10 most common cancers



WAT DOET KOM OP TEGEN KANKER?

WHY



Op een dag zullen we kanker verslaan



HOW

Vermijden

Bestrijden

Verzachten

Mobiliseren

WHAT

- Anti-Tabakscampagnes
- EC Beating Cancer Plan
- Jongeren:
 - WhatTheSmoke
 - RIProken
- Alliantie Generatie Rookvrij
- Alcohol
- obesitas
- Fijn stof
- Asbest
- Hormoonverstorende stoffen
- ...

- Vele researchprojecten
- Valoriseren researchprojecten
- Impactkader biomedisch onderzoek
- Digitalisering van de zorg
- Expertisecentra
- AYA expertise centra
- Beleidswerk
- ...



- Rentree
- Onco@home
- Kankerfonds
- Kankerlijn
- Jongerenweek
- Kinderkamp
- Zorgvrijwilligers
- Infomomenten met ziekenhuizen
- Financieren
 - lotgenotengroepen,
 - borgprojecten,
 - inloophuizen
- ...

- 1000 km
- 100 km
- Plantjesweekend
- Gaming
- Legaten
- Lichtpuntjes
- Lokale acties
- Mailings
- ...



WAAROM FOCUS OP PREVENTIE?

○ Wat is kankerpreventie?

- Initiatieven en maatregelen die ervoor zorgen dat minder mensen kanker krijgen door in te spelen op de vermijdbare risicofactoren van kanker

○ Onvermijdbare risicofactoren

- Meeste kankers ontstaan door onvermijdbare risicofactoren
- Bv. veroudering, erfelijkheid

○ Vermijdbare risicofactoren

- MAAR circa 40% nieuwe kankers ontstaat door vermijdbare risicofactoren en kunnen dus voorkomen worden



Inzetten op vermijdbare risicofactoren

- Via aanpassingen op beleidsniveau
- Via aanpassing op persoonlijk niveau, in het dagelijks leven

DIENST PREVENTIE EN VROEGOPSPORING

○ Werken via drie pijlers

Informeren en sensibiliseren van burgers

Informeren en bewustmaken van mogelijke **oorzaken** van kanker, **risicofactoren** en de voor- en nadelen van **vroegtijdige kankeropsporing**

- www.allesoverkanker.be
- *Socialemediakanalen*
- *Blogs*
- ...

Beleidsbeïnvloeding

Opkomen voor het recht van de burger op een gezonde levensstijl en leefomgeving door bij **overheden te ijveren voor veranderingen aan de regelgeving** zodat het risico op kanker verlaagt.

Financiering van preventieprojecten

Jaarlijkse thematische oproep voor preventieprojecten. De resultaten helpen ons om onze doelstellingen te bereiken.



RISICOFACTOREN

KANKER: EEN SAMENSPEL VAN VERSCHILLENDE FACTOREN

○ Of iemand kanker krijgt, hangt af van verschillende factoren

○ Gekende risicofactoren

Leefomgeving



Leefstijl



Andere Erfelijkheid, leeftijd, genen, ...

ENKELE VRAGEN VOORAF...

Ondanks groot risico op kanker: 25 jaar na verbod worden nog steeds spullen met asbest verkocht

Er worden nog altijd asbesthoudende producten verkocht, ook al is dat al 25 jaar verboden wegens het verhoogde risico op kanker. Dat ontdekte *VRT NWS*. Op tweedehandssites, maar evengoed in fysieke winkels vind je allerhande spullen terug die uit de gevaarlijke stof zijn vervaardigd: van een tuinstoel over bloembakken tot een hondenhek in asbestcement, je kan het zo gek niet bedenken. En daar hangen vaak stevige prijskaartjes aan vast.

STILLE KILLER ASBEST

Eric Jonckheere wint proces tegen asbestproducent Eternit: 'Ik dacht dat ik door het oog van de naald was gekropen. Niet dus: na 42 jaar kreeg ik alsnog asbestkanker'

'Mensen moeten beseffen dat ze door te stoken veel fijnstof uitstoten, wat schadelijk is voor hun eigen gezondheid en die van hun burens'

Voor het eerst in twee jaar is de drempel voor fijnstof in Vlaanderen overschreden. De luchtkwaliteit verbetert gestaag, maar houtkachels blijven een boosdoener. 'Vragen om geen hout te stoken, leidt altijd tot emotionele reacties', zegt Katrien Smet van de Vlaamse Milieumaatschappij.

Veel producten bevatten hormoonverstoorders en allergene substanties

Veelgebruikte schoonmaakmiddelen schadelijk voor de gezondheid 

Toxische stoffen in kinderkleren: "Hoog tijd voor een label op textiel, net zoals bij voeding"

Testaankoop onderzocht kinderkleren van het Chinese merk Shein en stelde vast dat 40 procent giftige stoffen bevat. Het gaat van hormoonverstoorders tot zware metalen.

DE ONGEMAKKELIJKE WAARHEID OVER DE LUCHT DIE WE INADEMEN

'We gaan allemaal een beetje dood aan luchtvervuiling'

Luchtvervuiling kost ons gemiddeld negen maanden van ons leven. De inzichten over de ravage die ze aanricht voor onze gezondheid groeien met de dag. *De Standaard* ging op zoek naar de ongemakkelijke waarheid over de lucht die we inademen. 'We hebben het probleem veel te lang onderschat.'

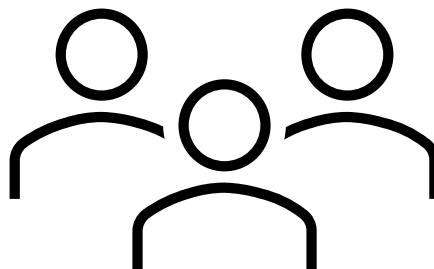
ENKELE VRAGEN VOORAF...

**Zijn er
hormoonverstoorders
aanwezig
in cosmetica?**

**Is fijn stof enkel afkomstig
van de industrie en
het verkeer?**

**Moet ik nieuwe kleding
wassen voor ik ze
gebruik?**

**Moet asbest altijd
verwijderd
worden door een
professionele
verwijderaar?**



HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Wat zijn hormonen?

○ Wat zijn hormonen?

- Signaalstoffen die door verschillende klieren in het lichaam worden geproduceerd (bv. alvleesklier, schildklier, bijnier)
- Worden via de bloedbaan naar verschillende organen en weefsels vervoerd

○ Wat doen hormonen?

- Hormonen regelen en coördineren belangrijke processen in het lichaam, zoals:
 - Groei en ontwikkeling van het immuunsysteem
 - Stemming
 - Slaap-waakritme
 - Honger-en dorstgevoel
 - Geslachtsorganen: productie zaad- en eicellen

HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Wat zijn hormoonverstorende stoffen?

○ Wat zijn hormoonverstorende stoffen?

- Chemische stoffen die lijken op natuurlijke hormonen maar die niet door het menselijk lichaam worden geproduceerd
- Het lichaam herkent de vreemde stoffen niet en laat ze toe als lichaamseigen hormonen
- Ze verhinderen de echte hormonen om hun functie uit te oefenen
- Onderscheid met stoffen met hormonale werking
 - Beïnvloeden de werking van de hormonen op een meer gecontroleerde en beoogde manier
 - Bedoeld om een hormonaal effect te veroorzaken (bv. medicijn) zonder noodzakelijk schadelijk effect te veroorzaken

HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Hoe komen ze in ons lichaam terecht?

○ Blootstellingswegen

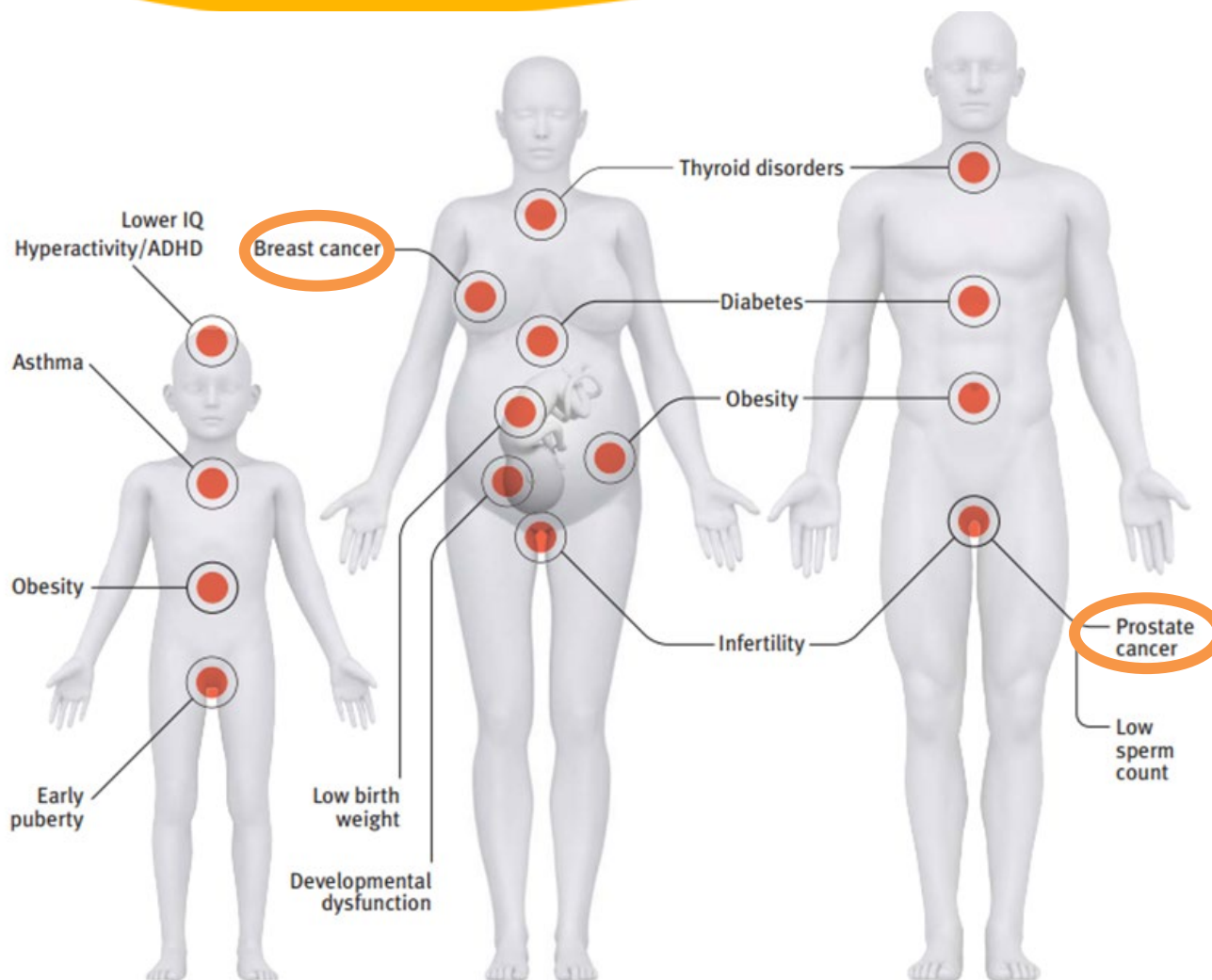
- Inademing (verf, chemische aerosolen,...)
- Orale inname (voedsel, baby die speelgoed in mond stopt,...)
- Huidcontact (verzorgingsproducten, textiel,...)
- Via de bloedbaan (blootstelling van de foetus via de placenta van de moeder)

○ Verschillende soorten

- Bisfenol A: plastic voedingsverpakkingen, conserven, kassabonnetjes,...
- Ftalaten: speelgoed, verpakkingen,...
- Parabenen: verzorgings- en schoonmaakproducten,...
- Pesticiden: fruit en groenten,...
- PFAS: bouwmaterialen, meubels, pannen,...

HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Wat zijn de gevolgen voor de gezondheid?



HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Wat zijn de gevolgen voor de gezondheid?

○ Gezondheidsimpact hormoonverstoorders

- Verminderde vruchtbaarheid bij vrouw en man
- Verhoogde incidentie van borstkanker en andere hormoongevoelige kankers
- Veranderingen in het immuunsysteem
- ...

○ Transgenerationeel effect

○ Kritieke blootstellingsperioden

- Ongeboren kinderen en zwangere vrouwen, (premature) baby's, jonge kinderen, pubertijd
- Onomkeerbare schadelijke effecten organen



Combinatie van verschillende soorten chemische stoffen = cocktaileffect

HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Wat doet de overheid?

○ Europees niveau

- Reguleren van hormoonverstorende stoffen door diverse regelgeving
 - REACH: registratie en beoordeling van chemische stoffen & autorisatie en beperkingen
 - CLP: indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels
- Onderzoeksprogramma's met betrekking tot chemische stoffen
 - Bv. ontwikkeling van nieuwe testmethodes om hormoonverstoorders te identificeren
- Europees eco-label
 - Milieukeurmerk op basis van strenge (milieu)criteria

HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Wat doet de overheid?

○ Nationaal niveau

- Nationaal Actieplan voor Hormoonverstoorders
 - Interfederaal actieplan (Vlaams + federaal)
 - 2022-2026
 - Globaal kader met concrete acties om de blootstelling aan HVS en de gevolgen voor de gezondheid en het leefmilieu te verminderen
 - 3 pijlers
 - Preventie (mei 2024: doelgroep zwangere vrouwen)
 - Regelgeving
 - Wetenschappelijk onderzoek

HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Wat doet Kom op tegen Kanker?

○ Sensibilisering

- Burgers informeren en sensibiliseren om blootstelling aan HVS te mijden
- [Website allesoverkanker](#)
- Stakeholder binnen de werkgroep Nationaal Actieplan voor Hormoonverstoorders
- Kennisplatform hormoonverstorende stoffen (Vlaamse Overheid)

○ Beleidswerk

- Vlaamse regering en federale regering
 - Beleidsfiche hormoonverstoorders + gesprek met minister en kabinet
- Europese overheid
 - Aansporen voor snellere identificatie en betere regelgeving rond HVS
 - Via EDC-free Europe (coalitie >70 internationale organisaties)

HORMOONVERSTOORDERS

- Ruim aanwezig
- Voorzichtig zijn maar geen reden tot paniek
- Niet elke blootstelling leidt rechtstreeks tot problemen
- Met enkele eenvoudige gewoontes → blootstelling verminderen

HORMOONVERSTORENDE STOFFEN

Tips om contact te vermijden



- Was je groenten en fruit goed voor gebruik
- Vermijd blikvoeding of gecoat verpakkingsmateriaal
- Warm geen eten op in plastic potjes
- Was je kleren voor gebruik
- Vermijd geparfumeerde, gekleurde en lang houdbare verzorgingsproducten en parfums
- Gebruik schoonmaakproducten met een eco-label
- Verlucht je huis zeer regelmatig (zeker 2 keer 15 min per dag) en dweil je huis
- Alternatieven van producten met hormoonverstoorders
 - Lees het etiket van je product
 - Gebruik health apps die meer info bieden zoals Scan4chem en Yuka-app

FIJN STOF

Wat is fijn stof?

- **Zeer kleine stofdeeltjes die aanwezig zijn in de lucht**
 - Binnenlucht
 - Buitenlucht
- **Reist mee met neerslag en wind, over de landsgrenzen heen**
- **De deeltjes (PM of Particulate Matter) worden gemeten in micrometer**
 - PM10 (deeltjes < 10 micrometer)
 - PM2,5 (deeltjes < 2,5 micrometer)
- **De deeltjes kunnen diep doordringen in de longen**
 - Hoe kleiner de deeltjes, hoe dieper ze in het menselijk lichaam kunnen doordringen

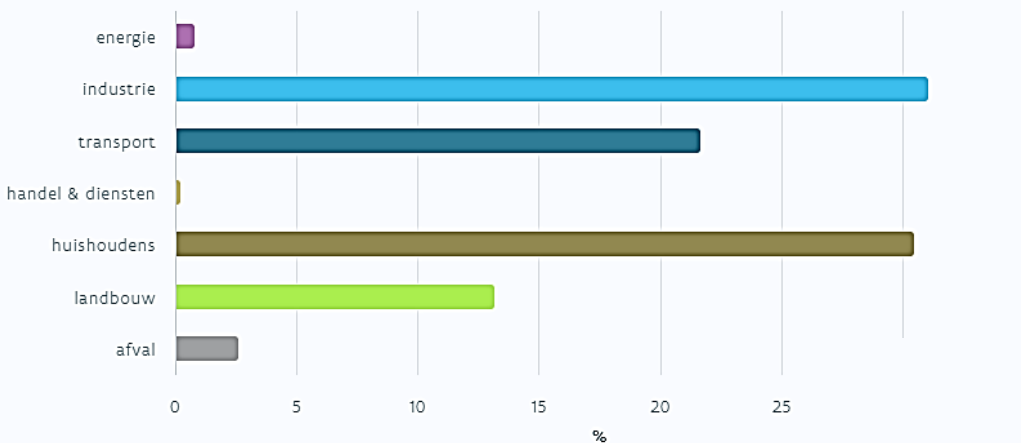


Schadelijk voor de gezondheid!

FIJN STOF

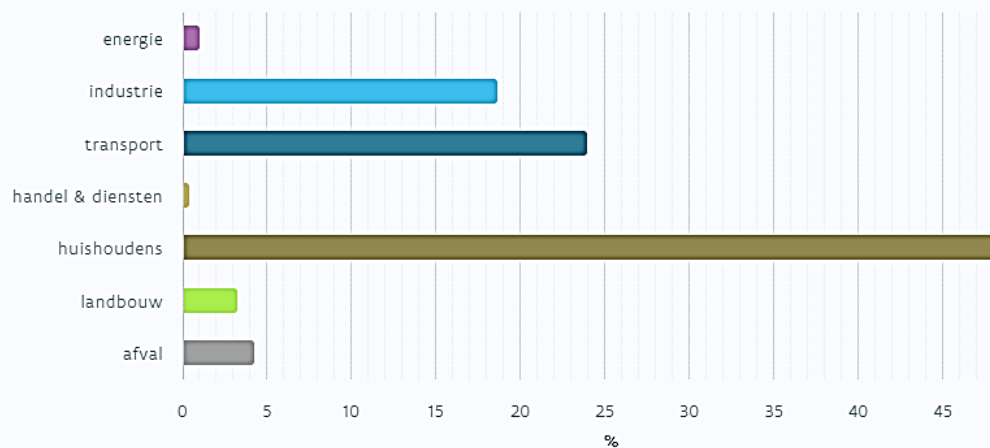
Wat zijn de bronnen?

Aandeel sectoren in totale uitstoot van fijn stof (PM₁₀) (2022)



Bron: VMM

Aandeel sectoren in totale uitstoot van fijn stof (PM_{2,5}) (2022)



Bron: VMM

FIJN STOF

Bronnen PM2,5

○ Huishoudens

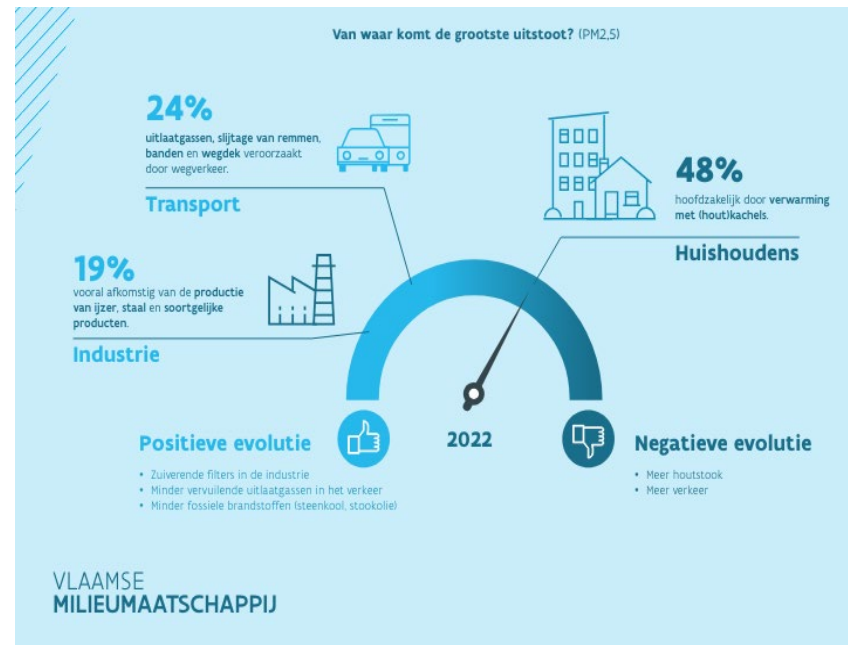
- Grootste bron van uitstoot
- 48% van de uitstoot
- 90% uitstoot veroorzaakt door oudere houtkachels (van voor 2012)

○ Transport

- 24% van de uitstoot

○ Industrie

- 19% van de uitstoot



FIJN STOF

Wat zijn de gevolgen voor de gezondheid?

○ Blootstelling op korte termijn

- Luchtweginfecties
- Verergering van astma
- Hartproblemen

○ Blootstelling op lange termijn

- Chronische luchtwegaandoeningen
- Verminderde longcapaciteit
- Longkanker
- Hart- en vaatziekten

Werd in 2012 als
kankerverwekkend
geclassificeerd door
WHO

FIJN STOF

Wat doet Kom op tegen Kanker?

○ Sensibilisering

- Burgers informeren en sensibiliseren
- [Website allesoverkanker](https://www.komoptegenkanker.be)

○ Beleidswerk

- Nieuw Vlaams regeerakkoord: beleidsfiche + gesprek minister en kabinet
- Samen met andere organisaties de strijd voeren tegen fijn stof
- Netwerkplatform Gezonde Lucht o.l.v. Vlaamse Milieumaatschappij
 - Opvolging Vlaams luchtbeleidsplan
 - Houtstook: een ambitieuzer beleid tegen luchtvervuiling door houtverbranding
 - Mobiliteit: groener wagenpark - minder kilometers - lage emissiezones uitbreiden
- Internationaal
 - Health & Environment Alliance (coalitie >80 internationale organisaties)

FIJN STOF

Tips



- **Stook zo weinig mogelijk of vervang je open haard of oude houtkachel door een nieuwer model**
 - Minder vervuilend
 - Pelletkachel → veel minder uitstoot fijn stof
- **Gebruik enkel onbehandeld hout**
 - Verboden geverfd hout te verbranden
- **Gebruik brandhout dat goed droog is = schonere verbranding**
- **Gebruik geen krantenpapier om het vuur te starten**
 - Verbranden van inkt = ongezonde rook
 - Gebruik natuurlijke aanmaakblokjes
- **Stook niet bij windstil/mistig weer (hout blijft in en om je huis hangen)**
- **Fijnstofuitstoot het grootst in de aanmaakfase**
 - Top-fire-methode
= hout geschrinkt opeenstapelen – aanmaakblokjes vanboven – vuur vanboven aansteken

ASBEST

Wat is asbest?

- Verzamelnaam van een aantal **natuurlijke mineralen, opgebouwd uit zeer fijne vezels**
- **Populair omwille van goede eigenschappen**, i.h.b. vanaf 1945
 - Sterk, slijtvast, brandwerend, isolerend, goedkoop
- **MAAR bewezen kankerverwekkende stof**
 - Sinds jaren '60 consensus over gezondheidsrisico's
 - In België tot ver in de jaren '90 populair
- **Soorten**
 - Hechtgebonden asbest
 - Niet-hechtgebonden asbest
- **Algemeen verbod sinds 2001**

ASBEST

Wat zijn de bronnen?

- **België: wereldkampioen in het gebruik van asbest**
- **Circa 2,8 miljoen woningen in Vlaanderen bevatten asbest**
- **Meer dan 3.500 toepassingen**
 - Bv. Cementgolfplaten, isolatie rond verwarmingsbuizen, onderdaken, vloervinyl

ASBEST

Wat zijn de gevolgen voor de gezondheid?

- Zeer schadelijk wanneer het in de vorm van **stof** aanwezig is
- Inademing losse asbestvezels verhoogt risico op **kanker en andere ziekten**
 - Longvlieskanker, longkanker, strottenhoofdkanker, eierstokkanker
 - Asbestose, pleurale plaques
- **Gezondheidsklachten 10-40 jaar na blootstelling**
- **Groter risico als je**
 - veel asbestvezels hebt ingeademd
 - herhaaldelijk asbestvezels hebt ingeademd
 - rookt en asbestvezels hebt ingeademd
- Vooral gevaar als asbest op de verkeerde manier **verwijderd of bewerkt** wordt



Vezels komen hierdoor vrij

ASBEST

Wat doet Kom op tegen Kanker?

○ Sensibilisering

- Burgers informeren en sensibiliseren
- [Website allesoverkanker](#)

○ Beleidswerk

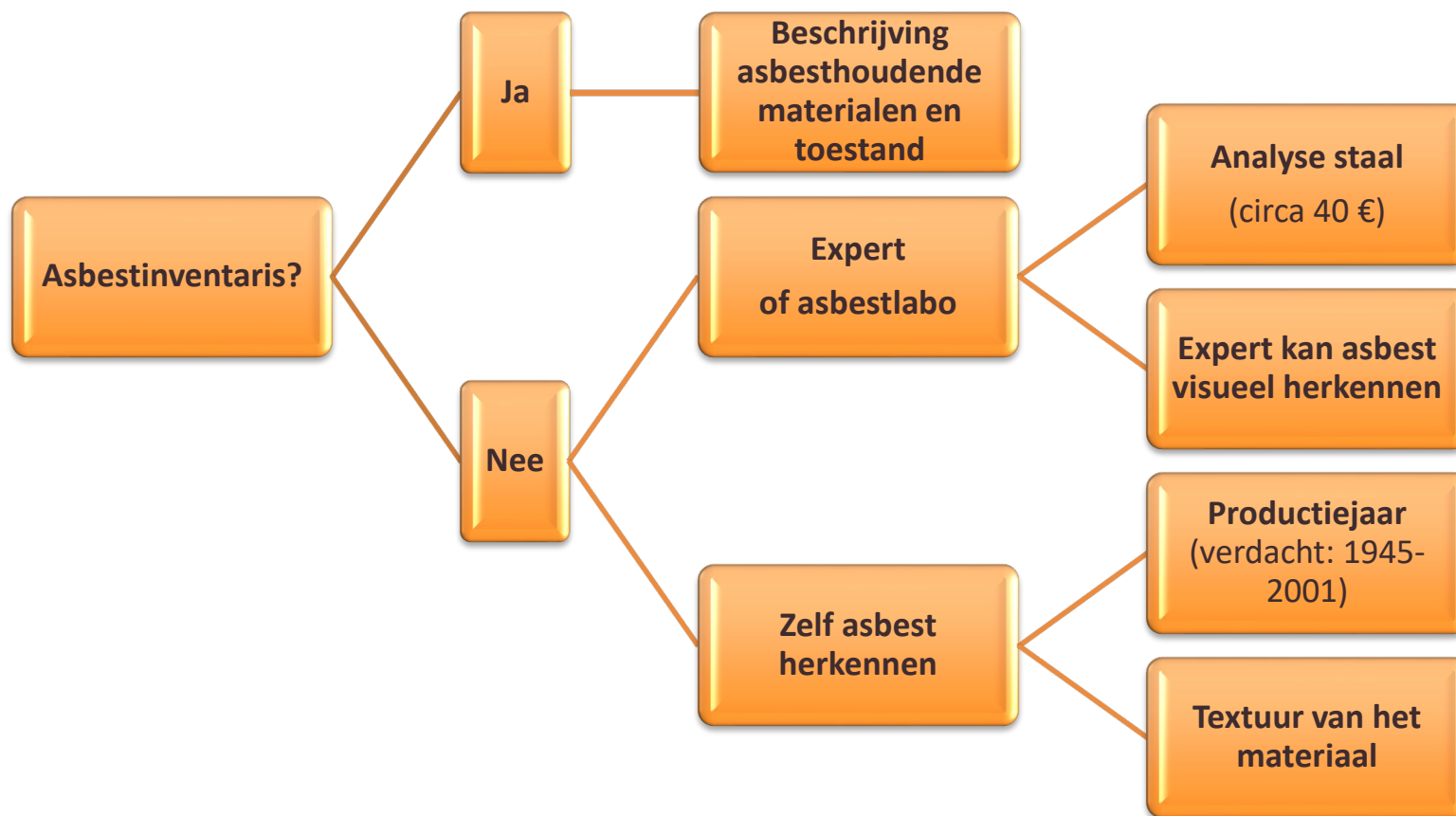
- Via beleidswerk asbest als veroorzaker van kanker aanpakken
- Maatregelen bepleiten waardoor de bevolking minder blootgesteld wordt aan asbest, zowel op nationaal als op Europees niveau
 - Bv. hernieuwde Asbestrichtlijn goedgekeurd in het Europees Parlement ter bescherming van werknemers

ASBEST

Tips



- Renovatieplannen? Begin niet zomaar te boren of te slopen!



ASBEST

Tips



○ Hechtgebonden asbest in goede staat

- Risico minimaal, maar blijf waakzaam → materiaal kan beschadigd geraken of verweren
- Niet onoordeelkundig verwijderen!
- Voorzorgsmaatregelen zijn cruciaal:
 - Draag beschermende (wegwerp)kledij (aansluitend mondkmasker, bescherming FFP3; overall; afspoelbare schoenen)
 - Maak het materiaal nat
 - Zorg ervoor dat het asbestmateriaal niet beschadigd wordt (niet breken of gooien, geen mechanische werktuigen gebruiken ...)
 - Zorg ervoor dat het asbestafval gescheiden blijft van ander afval en verpak het
 - Reinig het huis met water (nooit stofzuigen!)
- In sommige steden en gemeenten kan je asbestmateriaal thuis laten ophalen

○ Ongebonden asbest of hechtgebonden asbest in slechte staat

- Doe een beroep op een professionele, erkende asbestverwijderaar
- NIET zelf verwijderen: gezondheidsrisico's!



Bedankt! Vragen?